

51. MILIEU-INFORMATIE : VRAAG EN AANBOD

1. De vraag naar informatie over het leefmilieu

Op gewestelijk niveau komt de vraag naar informatie vanuit twee hoeken:

- Plaatselijk (d.w.z. gewestelijk), ter ondersteuning van het gewestelijke beleid en de evaluatie van de resultaten ervan, voor de voorstelling en de follow-up van een plaatsbeschrijving (bijvoorbeeld de Staat van het leefmilieu), voor het uitwerken van toekomstgerichte concepten, ...;
- Bovengewestelijk, d.w.z. nationaal en internationaal, in het geval van België, voor de bijdrage tot de antwoorden die door de landen gegeven moeten worden op internationale vragenlijsten.

Deze dubbele vraag kan niet genegeerd worden, zelfs al blijkt ze zwaar uit te vallen en lijkt ze op gewestelijk niveau op korte termijn soms weinig relevant te zijn.

.1.1. De vraag op bovengewestelijk niveau

Het Observatorium van het BIM stelde voor het Europees Milieuagentschap een inventaris op van de wettelijke verplichtingen aangaande het verschaffen van gegevens over lucht, water en afval. Dit project heet "ROD - Reporting Obligations Database". Het toont aan dat eens alle vragenlijsten zijn ingezameld en alle vragen ontleed zijn, het Gewest (zoals alle Lidstaten van de EU) om de drie jaar moet antwoorden op 25.000 vragen. De omvang van die opdracht is onder meer te wijten aan het feit dat de vragenlijsten omzeggens niet onderling gecoördineerd worden en er dus niet of nauwelijks sprake kan zijn van schaalvoordelen.

De analyse van de gestelde vragen werpt ook het probleem op van hun, zowel globale als plaatselijke, relevantie. De Commissie zelf onderstreept immers, in haar conclusies over de evaluatie van haar 5de actieprogramma voor het leefmilieu, dat ze op basis van die massa aan informatie geen conclusies kan trekken over de resultaten van haar eigen beleid. Bovendien zijn heel wat vragen plaatselijk slechts weinig relevant.

Er is nochtans ook een positief punt: bij de analyse stellen we vast dat heel wat vragen een geïntegreerde benadering van de beleidslijnen laten doorschemeren, tussen milieusectoren (lucht - water, lucht - afval, ...) en tussen leefmilieu en grote economische sectoren (lucht - ondernemingen, afval - gezinnen, ...).

.1.2. De vraag op gewestelijk niveau

In de gewestelijke vraag kan men een onderscheid maken in wettelijke verplichtingen en vrijwillige sensibiliseringsacties.

De vraag naar milieu-informatie die geen verband houdt met wettelijke verplichtingen is tot nu toe nog niet het voorwerp geweest van een enquête of een analyse. Hiervoor zouden twee bronnen in aanmerking kunnen komen: de klachten die bij de Inspectie worden ingediend en de vragen om informatie die aan de dienst Info-Leefmilieu van het BIM worden gericht.

Het Gewest heeft ook wettelijke verplichtingen inzake de productie en het beheer van milieugegevens. Verschillende juridische teksten preciseren deze verplichtingen.

.1.2.1. KB van 08.03.89 tot oprichting van het BIM

(art.2 §2) :

- Het verwezenlijken van onderzoeken en studies betreffende het leefmilieu
- Het verstrekken van adviezen betreffende het leefmilieu, uit eigen beweging of op verzoek van de Executieve
- (...) houden van toezicht (...) op de lucht-, water- en bodemverontreiniging, geluidshinder en het verwijderen van afvalstoffen
- het oprichten en beheren van een databank in verband met milieubeheer

- (...) het toezicht op fauna, flora en de natuurlijke hulpbronnen

.1.2.2. Ord. van 04.06.92 tot opstelling van een verslag over de "toestand van het Brusselse leefmilieu "

Deze ordonnantie bevat de inhoudstabel van het verslag die betrekking heeft op verschillende milieudomeinen, georganiseerd in 3 grote hoofdstukken (art. 3):

Toestand van het leefmilieu

- Lucht, water, bodem, fauna en flora , energie, afvalstoffen, geluid, territoria en ruimten, landschappen, meteorologie, systeemsynthese

Druk en sociaal-economische context

- Bedrijven, vervoer, sociaal-demografische veranderingen

Milieubeheer

- Ontleding van het beheer, gevoerd ten aanzien van de verschillende elementen van het milieu door de overheid, de ondernemingen en de vrijwilligersverenigingen
- Economische en logistieke antwoorden
- interregionale, nationale en internationale antwoorden

Ze stipt aan dat het verslag door het BIM moet worden opgesteld (art. 4).

.1.2.3. Ord. van 29.08.91 inzake de toegang tot informatie met betrekking tot het milieu in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (onrechtstreeks)

(art. 3 § 1er, 2°, a) :

- Informatie inzake milieu: elk feitelijk of juridisch gegeven van om het even welke aard, betreffende: a) hetzij de toestand van het milieu of van de veranderingen ervan; (...); c) hetzij maatregelen tot beveiliging, bescherming of verbetering van de kwaliteit van het milieu, of maatregelen die het voorkomen of het herstellen van schade aan het milieu tot doel hebben.

.1.3. Conclusies

Het probleem van de vraag naar informatie schuilt dus in de relevantie en werklast, zowel wat betreft de kwaliteit als de kwantiteit van de te verschaffen gegevens. De beheerders van gegevens vragen steeds vaker om een bijstelling, een rationalisering van de vraag, gericht op het rationele gebruik van de aangewende middelen en op de analyse van de relevantie van de gevraagde gegevens. Vragen en vragenlijsten zouden heronderzocht, gecoördineerd moeten worden, Dit impliceert aanzienlijk wetenschappelijk werk voor het "recycleren" van de huidige wettelijke verplichtingen en de uitwerking van "generische" producten, waarbij ook rekening wordt gehouden met de idee van tijdsreeksen die het mogelijk moeten maken de evolutie in de tijd voor te stellen.

Het Observatorium van het BIM draagt, sinds zijn oprichting, bij tot de rationalisering van de vraag naar milieu-informatie, zowel op gewestelijk niveau (allerlei projecten over milieu-indicatoren, bijdrage aan het ontwerp van GewOP, ...) als op bovengewestelijk niveau (ROD-project, bijdrage aan het CCIM, ...).

2. Het aanbod aan milieu-informatie en de organisatie ervan

Het aanbod aan milieu-informatie richt zich tot verschillende doelgroepen: besluitvormers, technici en niet-technici. Het beantwoordt aan verschillende doelstellingen: basisinformatie, ondersteuning van plannen, integratie van de verschillende beleidslijnen, follow-up van de plannen en uitgevoerde programma's, bijdrage aan de verwezenlijking van effectenstudies, hulp bij de aflevering van milieuvergunningen, ...

De organisatie van het informatieaanbod heeft betrekking op verschillende thema's die afhankelijk zijn van de nagestreefde doelstellingen en de doelgroepen.

Ze kan verschillende vormen aannemen: cijfergegevens, kaarten of teksten. Ook de ondersteunende

middelen zijn veelvuldig: papier, internet, audiovisueel, ...

De inhoud kan in drie categorieën worden opgedeeld:

- feiten, beschreven door: ruwe, samengevoegde, gedocumenteerde gegevens, indicatoren, verslagen die experimenten beschrijven, de aanwending van Best Available Technologies, ...
- geïntegreerd denkwerk waarbij concepten en modellen worden ontwikkeld, ...
- prospectieven waarbij op basis van modellen en / of deskundigenonderzoek prognoses worden gedaan en scenario's worden uitgestippeld.

.2.1. Ruwe en samengevoegde gegevens

Het verzamelen van gegevens dient voor de waarneming en beschrijving van feiten. Een van de eerste etappes is het verzamelen van ruwe gegevens.

Dit omvat een aanzienlijk aantal gegevens. Daarbij heeft elk speciek gegeven echter maar een geringe informatieve waarde. Aangezien deze massa gegevens niet onmiddellijk exploiteerbaar is, worden de gegevens volgens statistische methodes samengevoegd ("bottom-up approach") en worden nieuwe ordes van grootte geproduceerd: gemiddelden, medianen, ...

Deze samenvoeging maakt het mogelijk te werken met een kleiner aantal gegevens die meer informatie bevatten, maar kan er ook toe leiden dat sommige informatie verloren gaat, vooral als ze niet vergezeld wordt van ordes van grootte die toelichting geven bij de betrouwbaarheid van deze samenvoeging (standaardafwijking, betrouwbaarheidsintervallen, ...).

Hoe verder de samenvoeging is doorgedreven, d.w.z. hoe "gericht" het gegeven wordt, hoe meer het georiënteerd is in functie van de gestelde vraag. Er kan in de aldus opgebouwde piramide niet worden afgedaald, behalve als er modellen worden opgesteld ("top-down approach"). Vanaf een bepaald niveau kan de samenvoeging elke betekenis verliezen.

Het geplande gebruik van de gegevens geeft hun niveau van samenvoeging aan. Het gaat erom het ideale compromis te vinden tussen exhaustiviteit (zoveel mogelijk gedetailleerd beschrijven) en relevantie (zo beknopt en zo doeltreffend mogelijk beschrijven).

.2.2. Gedocumenteerde gegevens

De Gewesten zijn in het algemeen zeer rijk aan terreininformatie, aan basisinformatie. Het gaat hier om een geografisch niveau dat nog relatief dicht bij de mensen staat. Die gegevens worden echter niet altijd voldoende uitgebuit door een gebrek aan menselijke en financiële middelen voor het inventariseren en verwerken ervan, in één woord voor het documenteren ervan.

Het probleem is dat het in veel gevallen gaat om gegevens die er (behoudens rampen) rustig, langzaam evoluerend uitzien. Bovendien interesseren de gedocumenteerde gegevens slechts weinig mensen: veel beleidsmensen, journalisten en particulieren geven de voorkeur aan eenvoudige, betekenisvolle - en liefst zo weinig mogelijk - gegevens. Ze geven er zich echter niet altijd rekenschap van dat de "ruwe" gegevens nog heel wat slechter kunnen zijn in termen van complexiteit. Het is slechts als er crisissen - zoals de dollekoeienziekte - opduiken, dat het gebrek aan informatie zichtbaar wordt, vaak doordat de aangewende bronnen ontoereikend zijn.

Gedocumenteerde gegevens, die ook de gebruikslimieten van hun informatie aangeven, zijn vergelijkbaar met LEGO®-blokjes: kleine informatiehoudende blokjes die in heel wat verschillende projecten kunnen worden gebruikt. Die autonome eenheden worden gebruikt voor zowel het beschrijven van een toestand als voor het evalueren van de prestaties of het schetsen van toekomstbeelden. Het zijn multifunctionele gegevens die, als ze goed zijn opgebouwd, een multidisciplinaire benadering mogelijk maken.

.2.3. Indicatoren

Tegenover al deze gegevens kenmerken de "indicatoren" zich door het feit dat ze beleidsmatig betekenisvol zijn. Ze zijn dus niet neutraal, noch universeel: ze steunen op de keuze van een vraag, gesteld:

- op een specifiek geografisch niveau - men vraagt niet hetzelfde op het niveau van Brussel als op het

niveau van de VN,

- met een welbepaalde doelstelling, naar gelang het bijvoorbeeld gaat om het evalueren van een beleid of het beschrijven van het leefmilieu
- door een welbepaalde actor (beleidsvormer, wetenschapper, publiek, ondernemer, ...).

2.4. Modellen om het informatieaanbod te organiseren

Tot hier toe werden verscheidene modellen ontwikkeld: terugkerende verslagen over de staat van het leefmilieu, evaluaties van de prestaties van het milieubeleid, milieubarometer, ...

Die modellen evolueren voortdurend (en worden voortdurend geëvalueerd).

De voornaamste vragen hebben betrekking op:

- de uitwerking van methodes en instrumenten voor het ordenen van de relatief bewerkbare informatie, bijvoorbeeld het DPSIR-model;
- de nuttige aanwending (verzamelen, verwerken, synthese maken) van de gegevens en het zoeken van nieuwe relevante gegevens;
- de uitbouw van een concrete communicatie, gebonden aan de plaatselijke uitdaging om die gedocumenteerde gegevens aantrekkelijker te maken (men moet beseffen dat een goede vulgarisering, d.w.z. het uitwerken van een aantrekkelijke boodschap voor veel personen en die een grote impact op hun gedrag heeft moeilijk is en veel middelen vereist).

De hoofddoelstelling van het departement "Observatorium van Milieugegevens" (OMG) is bij te dragen aan de uitwerking van een concrete, gedocumenteerde, coherente totaalvisie op het Brussels leefmilieu en zijn beheer.

In de praktijk worden die doelstellingen momenteel vertaald door het opstellen van gedocumenteerde gegevens en indicatoren, zowel om "Staat van het Leefmilieu" te publiceren als om te antwoorden op milieuvragenlijsten, afkomstig van internationale instanties of om ondersteunende middelen te verstrekken voor de milieuplanning, alsook door bij te dragen tot of het zelf organiseren van evenementen (colloquia, seminaries,...).

Bron

1. *Nota betreffende "l'information environnementale, au Rapport sur l'Etat de l'Environnement et aux rôles de l'IBGE et de l'ODE"; technische nota; Françoise Onclincx; 2001*

Andere fiches in verband hiermee

Schriftje Lucht - basisgegevens voor het plan

- 1. Het DPSIR-model : voor een geïntegreerde aanpak van de bescherming van de luchtkwaliteit
- 2. Vaststellingen
- 3. De internationale overeenkomsten en de gevolgen ervan inzake verschaffing van gegevens - lokale invloed : bescherming van de volksgezondheid
- 4. De internationale overeenkomsten en de gevolgen ervan inzake verschaffing van gegevens - globale invloed : bescherming van de ecosystemen ter bescherming van de mens
- 5. De internationale overeenkomsten en de gevolgen ervan inzake verschaffing van gegevens - de pollutanten opgevolgd in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- 59. De bescherming van de luchtkwaliteit

Auteur(s) van de fiche

SQUILBIN Marianne